„Jejich vlastní stát jim láme páteř, hází je do ždímajícího bubnu propagandy a výměnou za mlčení jim servíruje imperiální kokain.“

Kuba Benedyczak

Diagnóza: Rusko

O Rusech za časů putinismu

přeložila Anna Šašková Plasová

absynt prokletí/reportéři

absynt

Kuba Benedyczak

Diagnóza: Rusko

O Rusech za časů putinismu

Přeložila Anna Šašková Plasová

Obsah

11 Ruské srdce plné kokainu

19 1. Nekrofilie
23 (Příliš) krátký Alexej
33 Člověk hmyz
51 Nekropolitika
55 Smrt už neexistuje

59 2. Apatie
63 Uprdelismus
69 Malý uprdelismus
75 Velký uprdelismus
83 Dětský uprdelismus
87 Uprdelismem je Rusko živo
89 Uprdelismus náš vezdejší

103 3. Posttraumatický syndrom
107 Ruská vzpoura
115 Nemilovaní
147 Vítězství sovětské tetky

153 4. Masochismus
157 Jezdci právokalypsy
169 Dvanáct apoštolů
185 Poslední pomazání

191 5. Alzheimer
195 Děda
203 Norimberk

231 6. Mesiášský komplex
235 Apoštol lepších zítřků
241 Sto roků samoty

277 7. Porucha s bludy
281 Sluhové a zrádci národa
295 Zombík
303 Goodbye, America
317 Vzpoura otroků

327 Rusko. Nic osobního?

337 Poděkování
339 Poznámky
341 Bibliografie
357 Zdroje českých překladů citací použitých v knize

Po Říjnové revoluci se miliony Rusů zachraňovaly útěkem do zahraničí. Nejčastěji vzdělaní lidé, někdy i bohatí. Právě takový ruský emigrant seděl jednoho večera v elegantní pařížské restauraci. Dosyta najedený se rozhlížel po hostech, potom se zamyslel nad nedopitým litrem dobře vychlazené vodky a povzdychl si: „Ach... Člověk by se vysral do klavíru... Ale kdo tu porozumí ruské duši?“

Kniha byla vydána za podpory polského Knižního institutu
(Instytut Książki) v rámci Překladatelského programu ©Poland.

Copyright © Jakub Benedyczak
Cover art © Pavlína S. Morháčová
Translation © Anna Šašková Plasová
ISBN 978-80-8203-739-8

Ruské srdce plné kokainu

Sedíš s mastnými vlasy ve starých děravých adidaskách a týden nepraném triku – v metru, v klubu, na lavičce. Nebo si jdeš po půlnoci na benzínku pro tři pivka. Vlastně ani není důležité, co a kde děláš, protože se v každé situaci cítíš jako *fuckin' king of life.* Vlk z Wall Street a lví král v jednom. Právě tak působí kokain, droga, která tě požehná všemocnou energií. Jenže když se pak ráno podíváš do zrcadla, zjistíš, že Leonarda DiCapria ničím nepřipomínáš a tvoje vlasy mají k Simbově lví hřívě sakra daleko. V nejlepším případě vypadáš jako jeho kámoš, prase bradavičnaté Pumba – savec z čeledi prasatovitých.

Jenomže kokain s tebou na rozdíl od cracku a vodky nevymete podlahu, nerozseká tě na sračky a dojezd má vcelku snesitelný – koneckonců, je to královská droga. A protože se neklepeš a navzdory všemu máš pořád svoje promočený adidasky a triko, někdy dokonce i šampon na vlasy, tak se nějak žije. Čas od času sjedeš vydatnou lajnu, díky čemuž nemusíš hloubat nad tím, proč máš pořád tytéž adidasky, totéž mizerný triko a na zrcadle několikaletou prasklinu, protože nemáš na nový. Ostatně... kdo normální by se takhle ptal, kdo by se na sebe díval střízlivýma očima, když se místo toho může cítit jako *fuckin' king of life*?

Přesně takhle žijí putinovští Rusové. Žijí a nepřemýšlejí. Proč výskyt HIV v jejich zemi dosahuje úrovně nejchudších

afrických zemí? Proč dvaadvacet procent z nich nemá doma normální záchod a chodí kadit „na lyžaře“ do díry v zemi? Jak se to stalo, že maličká Jižní Korea je z hlediska technologického pokroku pro Rusko stejně vzdálená jako macbooky pro děti z burundské školy? Proč ruské nemocnice vypadají, jako by je neopravovali od dob Nikity Chruščova, a ruští vojáci Ukrajince nejen znásilňují a vraždí, ale taky jim kradou staré pračky a spodky? Na takové věci se putinovští Rusové neptají, protože jejich vlastní stát jim láme páteř, hází je do ždímajícího bubnu propagandy a výměnou za mlčení jim servíruje imperiální kokain.

Imperiální kokain čili víra v moc Ruska – víra provázená neurózami a obsesemi – kompenzuje Rusům všechno. Že je stát drezíruje opaskem, zbavuje je práv a důstojnosti. A že jako v tom starém vtipu nedělá život Rusů bohatší a modernější, ale alespoň jim sebere, co se mu zachce. Rusové to ale snesou, pakliže dostanou svůj příděl velmocenské drogy.

Rusko je největší na světě. **Protože je impérium.**

Putin/Ivanov/Smerďakov jsou dobří. **Pokud budují impérium.**

Rusko průměrně každých pět let vyvolá válku. **Protože může. Protože je impérium. (Má s tím někdo problém?)**

Válka je vyvrcholení ruského kokainového rauše. Když Rusko vyvolá válku, zachvátí Rusy euforie. Jejich první tajemník nebo úřadující prezident může pak v průzkumech počítat s osmdesátiprocentní podporou, za což by se politici v demokratických zemích rozkrájeli. V průběhu války Rusové nepřítele upřímně nenávidí a jsou připraveni položit život za vlast. Cítí vzrušení, polovina světa se přece bojí jejich vojáků a nukleárních hlavic, což je pro ně totéž co respekt. Rusové se zkrátka opájejí násilnou mocí svého

násilného státu. Zapomínají na svoje smradlavé triko a neexistující hajzlík, a když kokainová fáze pomine, krmí se příslibem té příští.

Ty lajny nesjíždějí proto, aby se dobře bavili, ale proto, aby se nemuseli rozhlédnout střízlivýma očima kolem sebe a pokládat si otázky o Rusku, o jeho realitě a především o sobě samých. Rusové se pohybují ve smyčce ze skladby dua Kukon & Julia Mikuła *Kokain ti nepomáhá v depresi (Kokaina nie pomaga ci w depresji):*

V libovolným ohozu budeš kurva sexy,
máš ráda lásku propletenou s agresí,
kokain ti nepomáhá v depresi,
před spaním prášek, zapij ho pepsi,
slibuju ti, že zejtra se to zlepší.

Nejtragičtější a nejžalostnější je to, že když Rus sjede svoji imperiální lajnu, dokáže věřit tomu, že putinovské Rusko je skutečně impérium, schopné a oprávněné určovat řád na téhle planetě. Že přinese světu morální obnovu, že hájí ruskojazyčné obyvatelstvo na celém glóbu a že Čína a USA – země s jedenáctkrát větším HDP – by k němu měly přistupovat jako k sobě rovnému jen proto, že má hromadu nukleárních hlavic, které by mohly Západ rozjebat na maděru.

Je v tom případě možné Rusům porozumět a mluvit s nimi? Ale jistě, pokud akceptujeme, že Rusko je polygamické, dialektické a schizofrenní. Že nemá konečnou definici, a proto tolik trápí sebe i svět. Sám jsem nikdy nedokázal v Rusku vydržet déle než dva měsíce. Vyháněla mě odtamtud jeho realita fungující ve zrychleném módu, která mi způsobovala závratě a mdloby. Musel jsem se vrátit do Polska, abych se poradil s lékařem nebo lékárníkem.

Bude to znít jako rouhání, ale mám Rusy pořád rád. A moc. S nikým jiným se mi nepovídá tak dobře jako s nimi. Nikde jinde pro mě cestování není tak intelektuálně osvěžující jako v ruském světě. Právě mezi Rusy se cítím jako dítě v hračkářství, protože v nich neustále objevuju něco nového. Zároveň vím, že jsou nemocní, potřebují dlouhodobou léčbu, usilovnou terapii a potom intenzivní práci na sobě. Právě o nich je tato kniha – o Rusech sužovaných chorobami. O lidech, kteří měli záblesk střízlivosti, ukázali, kolik je v nich tvůrčího potenciálu a že dokážou být inteligentní, atraktivní a sexy. Znovu v nich však převážila patologická historie a ta stará kurva Rusko, zlá a krutá, která potenciál i sex-appeal sežrala a nabídla totéž, co vždycky: plný tác imperiální drogy.

Nájezd imperiálního kokainu je samozřejmě jen začátek – příčina nemocí, jimiž Rusové trpí. Narkoman přece dělá i jiné věci, než že užívá drogy. Aby to mohl dělat, krade a podvádí, někdy se pere a zabíjí. Potom trpí bludy, poruchami paměti i vnímání. Možná dokonce ztrácí schopnost milovat. Tohle všechno mohou být projevy samostatných chorob, ale u závislého člověka vyplývají ze závislosti a jsou její funkcí.

Tuto knihu jsem rozdělil na kapitoly, z nichž každá pojednává o jedné ze sedmi nemocí sužujících ruskou společnost. Navázal jsem tak na křesťanskou koncepci sedmi hlavních hříchů. Udělal jsem to, protože ruská ideologie a propaganda se odvolávají na křesťanskou symboliku střetu dobra se zlem. Rusové fungují v militaristické, fašistické, neototalitární diktatuře – s pravoslavím, ale bez Boha na rtech.

Nepíšu o sedmi hříších, ale o sedmi chorobách, abych o Rusku rozprávěl racionálně a neupadl do náboženské exaltace nebo mlhavé metafyziky. Nechci opakovat známou

hloupost Winstona Churchilla, že Rusko je „hádanka zahalená v záhadě uvnitř tajemství", protože bych pak zase ztroskotal na mytické ruské duši, již vláda této země tolik miluje. Už několik set let se nám přece vysvětluje, že Rusové jsou natolik nemateriální, paradoxní a tajemní, že je nutné jim vládnout specifickými metodami, které my, hlupáci ze Západu, nikdy nepochopíme. Nepochopíme onu tajemnou mentalitu, tajemné lidi v tajemné zemi se stejně tajemnými chorobami. Prosím vás! Neduhy ruské společnosti je možné a nutné nazývat pojmy ze slovníku vědy a medicíny. Obyvatelé Ruska nejsou mimozemšťané, aby k nim nepronikalo naše vědění a náš jazyk popisu reality – vždyť i sami Rusové obojí po staletí rozvíjeli.

Prameny všech použitých citací z knih, článků, filmů, hudebních skladeb, videí z YouTube a statistických údajů lze dohledat v bibliografii na konci knihy. Citace z děl nepřeložených do polštiny uvádím ve vlastním překladu.

Poznámka k českému vydání: Tam, kde to bylo možné, byl využit existující překlad do češtiny. Jejich autorům a autorkám děkujeme.

LIDOVÁ MOUDROST O RUSKU

Ruská duše

Rusko rozumem nepochopíš

Rusko je stav mysli

Ukrajina bez Putina

Petrohrad je ruské okno do Evropy

Putinovi zbývá šest měsíců života

Rusák je prostě Rusák

Rusové mají rádi, když je někdo drží zkrátka

Rusko je benzínka převlečená za stát

Rozpad Ruska ještě tento týden

Dávám Rusákovi rok, maximálně dva

S ruSSkými trolly je třeba zatočit jako se švábы

Putine, táhni do prdele

Ruská válečná lodi, jdi do prdele

Rusko je stará kurva, Rusko je pojebaný

Pohlaď hrubiána – kousne tě,
kousni hrubiána – pohladí tě

Nedej Bože vidět ruskou vzpouru –
nesmyslnou a nemilosrdnou

Rusko je jako bonboniéra
(Forrest Gump poté, co doběhl na Kolský poloostrov)

1. Nekrofilie

Nekrofilie je porucha sexuální preference, v níž jako stimulační podnět slouží lidské ostatky. Anil Aggrawal, profesor soudní medicíny z Nového Dillí, světová autorita v oblasti nekrofilie, rozlišuje deset typů této poruchy, z nichž jen menšina zahrnuje sexuální kontakt se zemřelými:

Role-play nekrofilie – spočívá v tom, že jedna osoba předstírá mrtvou, aby druhá osoba mohla dosáhnout vzrušení. Mrtvé tělo se nevyužívá.

Romantická nekrofilie – týká se lidí, kteří si po smrti blízké osoby ponechají její či jeho tělo, někdy je mumifikují. Mohou v jejich přítomnosti spát, jíst nebo s nimi dokonce provádět sexuální činnosti.

Fantazijní nekrofilie – dosahování sexuálního vzrušení pomocí fantazií o sexuálním styku se zemřelým.

Taktilní nekrofilie – dosahování sexuálního vzrušení prostřednictvím dotýkání se mrtvého těla, které ale nevede k sexuálnímu styku. Dotyčný si může hledat zaměstnání v místech, kde dochází ke kontaktu s těly zemřelých.

Fetišistická nekrofilie – dosahování sexuálního vzrušení odřezáváním částí mrtvých těl.

Agresivně-maniakální nekrofilie – pachatele vzrušuje mrzačení těl. Může se pojit s nekrofágií neboli konzumováním mrtvých těl lidí či zvířat.

Oportunní nekrofilie – spočívá v častém kontaktu nesexuálního charakteru s mrtvými těly při současně zachované sexuální preferenci živých osob. Absence nekrofilních sexuálních fantazií.

Pravá nekrofilie – sexuální preference mrtvých těl dominuje nad ostatními způsoby uspokojování sexuálních potřeb.

Homicidální nekrofilie – podmínkou sexuálního uspokojení je kontakt s mrtvým tělem osoby, kterou pachatel sám zbavil života. Často se jedná o sériovou činnost.

Exkluzivní nekrofilie – sexuální preference je omezena výhradně na zemřelé. Tento typ nekrofila je schopný všeho, aby mrtvé tělo získal.

(Příliš) krátký Alexej

Devítiletý Alexej perfektně chápal, proč ten pohledný vysportovaný Čečenec odvádí právě jeho za budovu, aby mu tam udělil výchovnou nakládačku (tak se vyjádřil: „Dostaneš výchovnou nakládačku.“) Je menší než kamarádi a při těle, takže bylo nejjednodušší ho chytit. Nechápal ale, odkud se u nich na dvorku ten podělaný Čečenec vzal. To ale zase přesně věděl mladý asistent z Lomonosovovy univerzity Michail Chodorkovskij, který tomu všemu přihlížel.

Příběh z jara roku 1987 mi vyprávěl příjemce „výchovné nakládačky“ Alexej Čadajev, pozdější *speechwriter* prezidentů Vladimira Putina a Dmitrije Medveděva a ideolog vládnoucí strany Jednotné Rusko.

Vedle moskevského dvorku, kde si Alexej hrával s kamarády, se v té době nacházel Chemicko-technologický institut Lomonosovovy univerzity. Právě tam tehdy čtyřiadvacetiletý Chodorkovskij pracoval. Byl nesmělý a mírně chraptěl. Po večerech využíval univerzitní laboratoře k tomu, aby tu s dalšími absolventy a členy Komsomolu nelegálně zpracovával přírodní suroviny. Ty následně prodával na volném trhu, který byl v Sovětském svazu v době perestrojky teprve v plenkách. Onoho jara se k Michailovým spolupracovníkům připojil třiadvacetiletý Vladislav Surkov. Jeho máma byla Ruska, táta čečenský důstojník

specnazu, který je nedávno opustil kvůli jiné ženě. Inteligentní a ambiciózní Vladislav bleskově pochopil, že coby rusko-čečenský panchart odnikud svoje šance na společenský vzestup nejlépe podpoří, když si osvojí maximálně bezohlednou, cynickou a brutální životní strategii.

Jednoho dne si Michail Vladislavovi postěžoval, že na náměstí Musskaja poblíž institutu, kam chodí s kolegy o pauzách na pivo, jim banda harantů rozbíjí láhve. Rozbijou je a zdrhnou, rozbijou je a zdrhnou. Vladislav se zasmál, protože na místě těch harantů by dělal přesně totéž. Kdo by si nechal ujít možnost pozlobit tyhle směšné šprty, kteří tě stejně nechytí, protože mají brýle jogurtovky a zakopávají o vlastní nohy? Ale slíbil Michailovi, že to s nimi vyřídí. Před násilím sice upřednostňoval přesvědčování, protože je účinnější, ale když šlo o takové drobnůstky, násilí bylo jako metoda příhodnější. Musíš jen vědět, proč ty lidi biješ – jestli je chceš ponížit, zastrašit, nebo zneškodnit –, protože podle toho je budeš mlátit. Tahle záležitost byla prostá: haranty je třeba zastrašit.

O několik dní později si Alexej se čtyřmi kamarády ani nevšimli Čečence, který mezi ně vběhl. První dostal facku, druhému bleskurychle podrazil nohy a poslal ho k zemi. Z prchající trojice si Vladislav vybral korpulentního chlapce. Popadl ho za límec, za zdí Institutu mu na hlavu vylil obsah pivní láhve a pověřil ho zodpovědným úkolem: vyřiď kamarádům, aby šprty v brýlích už nikdy neotravovali, nebo se „k tomuhle rozhovoru ještě vrátíme“. Na odchodnou mu přidal ještě lepanec za ucho.

Události roku 1987 byly předzvěstí budoucího rozložení sil celé trojice v době, kdy už byl u moci Putin. Alexej Čadajev se stal *speechwriterem* prezidentů Putina a Medveděva a politrukem vládnoucí strany Jednotné Rusko.

Čečenec Vladislav Surkov byl jeho šéf, Putinův blízký poradce a ideolog putinovského Ruska. Inťouš Michail Chodorkovskij se stal jedním z nejmocnějších oligarchů devadesátých let, ale v roce 2003 na Putinův pokyn zamířil na jedenáct let do lágru; následně Rusko opustil.

Když jsem si téměř čtyřicetiletého Alexeje Čadajeva prohlížel zblízka, pochopil jsem, proč si ho Surkov vyhlédl jako oběť. Ten by neutekl ani polským fotbalistům, protože měl všechno příliš krátké – krátký krk, krátké nohy, drobná chodidla a malé ruce. Zároveň měl tento ošklivý špinavý blondýn pronikavý a pozorný pohled, který svědčil o tom, že tě poslouchá a že má smysl se s ním bavit. Během našeho rozhovoru neustále obracel v rukou elektronickou cigaretu a smál se vlastním vtipům, které vůbec nebyly vtipné. Především byl ale uhnětený z drzého nihilismu charakteristického pro ruské demiurgy propagandy ze Surkovovy suity.

V praxi to spočívalo v tom, že Čadajev odpovídal na otázky v souladu s bonmotem svého bosse: „Vždycky říkej, co si myslíš, nikdy neříkej, co víš." Neboli: Buď tak upřímný, aby nebylo poznat, jestli jsi skutečně takový sprosťák, nebo jenom provokuješ.

Ptám se ho na protikorupční kampaň Alexeje Navalného a on odpovídá:

„Musíte pochopit vztah Rusů ke korupci. Když Rus křičí jako Navalnyj: ‚Zloději a podvodníci!', chce tím říct, že by taky chtěl být u moci a krást tolik co Putin." Ptám se na Putina a on ho bez okolků zdrbne, jako by pro něj nepracoval: „Putin je povahou anarchista, moc pro něj znamená rozkoš nepodléhat vlastnímu právu, které mu slouží výhradně k tomu, aby ke každému Rusovi předem přistupoval jako k potenciálnímu zločinci."

Myslel jsem, že bere vážně alespoň svoji práci, koneckonců každý nepíše projevy prezidentům, ale kdepak:

„Dejte mi s tím pokoj. Naši politici podstrkují lidem, jako jsem já, různá slova, dejme tomu ‚konzervatismus' nebo ‚nanotechnologie', a potom očekávají, že z nich vyčarujeme národní ideologii, která uchvátí masy. Nedávno se během sjezdu Národní fronty v Petrohradu někdo ptá: ‚A kde je velká idea?' Na to vedle mě sedící Vjačeslav Volodin, mluvčí Státní dumy, vstane a říká: ‚Tady sedí filozof Čadajev, on vám všechno vysvětlí.' No, tady máte velkou ruskou ideu!"

Když mluvíš s Rusem, který je „upřímný, až to bolí", musíš samozřejmě vážit jeho slova. Nikdy nevíš, jestli ti říká to, co chceš slyšet, nebo ti předkládá verzi doporučenou od nadřízených, nejčastěji z Federální bezpečnostní služby (FSB). Mně se však jeho nihilismus líbil, protože měl samozřejmě téměř ve všem pravdu. Zatímco my na Západě rozebíráme vyhlídky ruské demokracie, svržení Putina a boj proti odvěké korupci, on zevnitř viděl, jak moc jsou ruští politici cyničtí a líní a společnost pasivní a zkažená – s ním samotným v čele. A jak učí Surkov: přetavit to v účinnou propagandu je jediné, co s tím můžeš udělat. Možná bych měl Čadajeva dokonce dodnes rád, jenomže – abych parafrázoval slova Leszka Millera – opravdového nihilistu nepoznáš podle toho, jak začíná, ale podle toho, jak skončí. A Čadajev se ukázal jako nihilista na baterky.

Jeho životopis je čirá postmoderna – nesmyslný, nesourodý, nelogický. Bydlel poblíž Lomonosovovy univerzity čili v Centrálním administrativním okruhu, vyrůstal v intelektuální, nomenklaturní a dobře situované rodině. Tím překvapivější je, že si na sklonku existence SSSR vybral pravoslavný duchovní seminář a vzdělání završil doktorátem z filozofie. Je ale jedno, kde bydlel, důležitější je, že se